

# Spis treści

|                                                                                                      |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wstęp .....                                                                                          | 11  |
| Rozdział I                                                                                           |     |
| Rynek pracy jako przedmiot badań .....                                                               | 23  |
| 1. Zarys wybranych teorii rynku pracy .....                                                          | 23  |
| 2. Rynek pracy – ogólna koncepcja i definicje .....                                                  | 35  |
| 3. Struktura rynku pracy .....                                                                       | 42  |
| 4. Praca jako element wymiany na rynku pracy i kategoria badawcza .....                              | 53  |
| Rozdział II                                                                                          |     |
| Badania społeczne jako podstawa wiedzy o rynku pracy .....                                           | 65  |
| 1. Opis źródeł informacji .....                                                                      | 65  |
| 2. Wybrane problemy badań społecznych dotyczących rynku pracy .....                                  | 72  |
| 2.1. Zarys właściwości badań społecznych .....                                                       | 72  |
| 2.2. Metody i techniki badawcze – atrybuty i ograniczenia .....                                      | 82  |
| 2.3. Wskaźniki społeczne i wskaźniki w surveyach .....                                               | 89  |
| 3. Osobliwości „badań pracodawców” .....                                                             | 98  |
| 3.1. Ogólna charakterystyka zasobów badań .....                                                      | 98  |
| 3.2. Społeczno-kulturowe aspekty procesu badawczego .....                                            | 103 |
| 3.3. Poziomy analizy i jednostki analizy .....                                                       | 112 |
| Rozdział III                                                                                         |     |
| Wyższe wykształcenie i rynek pracy – w świetle materiałów zastanych .....                            | 121 |
| 1. Zmiany poziomu wykształcenia w polskim społeczeństwie i decyzji edukacyjnych ....                 | 122 |
| 2. Funkcjonowanie szkół wyższych i relacje z kluczowymi partnerami .....                             | 131 |
| 3. Potrzeby i oczekiwania strony popytu na pracę – przegląd badań .....                              | 139 |
| 4. Sytuacja osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy – województwo lubelskie na tle Polski ..... | 148 |
| Rozdział IV                                                                                          |     |
| Koncepcja badań własnych – wymiar substantywny .....                                                 | 159 |
| 1. Podstawy koncepcji i podejścia porównawczego .....                                                | 160 |

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Wartość wyższego wykształcenia jako kategoria badawcza .....          | 167 |
| 2.1. Analiza kategorii – wyższe wykształcenie, zawód, kwalifikacje ..... | 167 |
| 2.2. Konceptualizacja i implikacje badawcze .....                        | 175 |
| 3. Strukturalizacja przedmiotu badań – poziom projektów .....            | 185 |
| 3.1. Cykl „badań pracodawców” .....                                      | 185 |
| 3.2. Projekty porównawcze .....                                          | 190 |
| 4. Zakres problematyki badań i opis schematów analizy .....              | 193 |
| 4.1. Problemy badawcze, schematy analizy, hipotezy .....                 | 193 |
| 4.2. Kategorie analizy i zmienne .....                                   | 204 |

## Rozdział V

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Metodologia badań własnych .....                                                    | 215 |
| 1. Ogólna charakterystyka materiału empirycznego .....                              | 216 |
| 1.1. Historia badań i opis projektów badawczych .....                               | 216 |
| 1.2. Warunki zbierania danych w „badaniach pracodawców” .....                       | 222 |
| 2. Podejście badawcze i analityczne .....                                           | 228 |
| 2.1. Poziom projektów – założenia, metody i techniki badawcze .....                 | 228 |
| 2.2. Podejście porównawcze i analiza porównawcza .....                              | 232 |
| 2.3. „Badania nad badaniami” – podstawy metodologiczne, problematyka, zadania ..... | 244 |
| 3. Zasady pomiaru, analizy danych i prezentacji wyników .....                       | 261 |

## Rozdział VI

|                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| Charakterystyka badanych zbiorowości .....                     | 269 |
| 1. Cykl „badań pracodawców” .....                              | 269 |
| 1.1. Podmioty gospodarki – opis cech i udział w analizie ..... | 269 |
| 1.2. Respondenci – opis cech i udział w analizie .....         | 287 |
| 2. Projekty porównawcze .....                                  | 293 |

## Rozdział VII

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Zapotrzebowanie na pracowników z wyższym wykształceniem – cechy i uwarunkowania ... | 301 |
| 1. Stan zatrudnienia i zapotrzebowanie – właściwości, zmiany, oceny .....           | 301 |
| 2. Analiza układów powiązań między zmiennymi .....                                  | 312 |
| 3. Metodologiczny kontekst analizy i opisu wyników .....                            | 319 |

## Rozdział VIII

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Realizacja zapotrzebowania na pracowników z wyższym wykształceniem ..... | 335 |
| 1. Sposoby poszukiwania nowych pracowników i pracy .....                 | 335 |

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Współpraca z otoczeniem instytucjonalnym – formy i oceny ..... | 342 |
| 2.1. Instytucje pośrednictwa pracy .....                          | 342 |
| 2.2. Instytucje kształcenia – szkoły wyższe .....                 | 346 |
| 3. Metody i narzędzia doboru pracowników .....                    | 349 |
| 3.1. Ważność poszczególnych metod i narzędzi .....                | 349 |
| 3.2. Metodologiczny kontekst analizy i opisu wyników .....        | 356 |

## Rozdział IX

|                                                                                                      |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Znaczenie wyższego wykształcenia w kontekście potrzeb i kryteriów rynku pracy .....                  | 363 |
| 1. Atrybuty wykształcenia z perspektywy potrzeb rynków wewnętrznych – cykl „badań pracodawców” ..... | 363 |
| 1.1. Wykształcenie jako zasób kandydatów do pracy .....                                              | 363 |
| 1.2. Miejsce wykształcenia w profilu dobrego pracownika .....                                        | 375 |
| 1.3. Analiza układów powiązań między zmiennymi .....                                                 | 382 |
| 2. Udział kryteriów rynku pracy w decyzjach edukacyjnych i zawodowych – projekty porównawcze .....   | 391 |
| 2.1. Przyczyny wyboru kierunku studiów, specjalności i zawodu .....                                  | 391 |
| 2.2. Czynniki określające decyzje o kierunku studiów – studenci .....                                | 397 |

## Rozdział X

|                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wyższe wykształcenie jako podstawa kształtowania sytuacji pracy jednostek .....   | 411 |
| 1. Oferowane warunki pracy oraz ich determinanty – cykl „badań pracodawców” ..... | 412 |
| 1.1. Warunki pracy i oferty zatrudnienia .....                                    | 412 |
| 1.2. Analiza układów powiązań między zmiennymi .....                              | 418 |
| 2. Koncepcje sytuacji pracy oraz ich determinanty – projekty porównawcze .....    | 432 |
| 2.1. Cele i oczekiwania łączone z wykonywaną pracą .....                          | 432 |
| 2.2. Czynniki różnicujące cele i oczekiwania wobec pracy – studenci .....         | 441 |
| 2.3. Wykształcenie a cechy sytuacji pracy – osoby pracujące .....                 | 447 |

## Rozdział XI

|                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Rynek pracy jako miejsce weryfikacji wartości wyższego wykształcenia .....         | 459 |
| 1. Wykształcenie a problemy zatrudnienia i bezrobocia – analiza porównawcza .....  | 460 |
| 1.1. Recepcja problemów i ich przyczyn .....                                       | 460 |
| 1.2. Analiza układów powiązań między zmiennymi .....                               | 468 |
| 2. Rola wykształcenia w kontekście wymiany rynkowej – cykl „badań pracodawców” ... | 478 |
| 3. Rola wykształcenia w kontekście wymiany rynkowej – projekty porównawcze .....   | 487 |
| 3.1. Pozycja wykształcenia na tle czynników korzystnego zatrudnienia .....         | 487 |

|                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2. Oceny posiadanego wykształcenia oraz ich determinanty – studenci .....     | 489 |
| 3.3. Oceny posiadanego wykształcenia oraz innych zasobów – osoby pracujące .... | 496 |
| Rozdział XII                                                                    |     |
| Podsumowanie rezultatów badań i analiz .....                                    | 509 |
| 1. Cykl „badań pracodawców” – wymiar substantywny .....                         | 509 |
| 1.1. Ogólne zestawienia i opis wyników .....                                    | 509 |
| 1.2. Powiązania w układach zmiennych i weryfikacja hipotez .....                | 517 |
| 2. Analiza porównawcza – wymiar substantywny .....                              | 526 |
| 2.1. Ogólne zestawienia i opis wyników .....                                    | 526 |
| 2.2. Wyższe wykształcenie jako kategoria badawcza .....                         | 535 |
| 3. „Badania nad badaniami” – wymiar metodologiczny badań i analiz .....         | 541 |
| 3.1. Proces realizacji badań surveyowych .....                                  | 541 |
| 3.2. Metody, techniki i narzędzia badawcze .....                                | 550 |
| 3.3. Osobliwości „badań pracodawców” a praktyczne zastosowania .....            | 560 |
| Zakończenie .....                                                               | 567 |
| Aneks I                                                                         |     |
| Tabele uzupełniające .....                                                      | 573 |
| Aneks II                                                                        |     |
| Kwestionariusze badawcze .....                                                  | 587 |
| Bibliografia .....                                                              | 603 |